

Komplika sento de temperaturo

Alta aerpremo regos dum la venontaj tagoj en centra Eŭropo. Alvenos vera varmego. Unuj taksas la temperaturon tro varma - aliaj trovas ĝin tute ĝusta. Kial tio estas tiel?

La termometro montras 27 gradojn en ombro. Tio ja devas esti bonfartiga temperaturo. Jes - kaj ne, diras biometeorologo de la germana vetera servo. "Eĉ en la agrabla gamo inter 20 kaj 30 gradoj estas ankoraŭ kvin ĝis dek procentoj da homoj kiuj trovas la temperaturon tro varma aŭ tro malvarma."

Estas multaj faktoroj kiuj influas kiel iu sentas temperaturon. La biometeorologo rakontas pri la vizito en lernejo. Tiam li demandis la gelernantojn kiu temperaturo laŭ ili regis dum la mateno. "La respondoj montris 12 ĝis 20 gradojn - fakte estis 14 gradoj." La scienco konas ĉirkaŭ 70 faktorojn kiuj influas nian senton de temperaturo, klarigas la fakulo.

Sanstato kaj trejniteco ludas rolon. Jen ekzemplo: Se iu ne fartas aparte bone, tiam temperaturo povas alie efiki ol ĉe iu kiu estas bone trejnita kaj bonhumora. Ankaŭ la mastrumado de hormonoj kaj la kvoto da korpa graso povas efiki pri la sento de varmo kaj malvarmo. Por la aktuala takso de la temperaturo aldoniĝas, kiom aktiva iu momente estas aŭ ĵus antaŭe estis. Kaj kompreneble, kiujn vestaĵojn li aŭ ŝi surhavas. Krome estas tie ankoraŭ veteraj faktoroj: Kiel forta estas la vento? Kiel humida estas la aero? Se oni staras en plena suno, tiam oni ricevas grandan porcion da energio.

Kio okazas se la homa korpo hejtiĝas al pli alta temperaturo ol la 37-grada funkcia temperaturo de normalaj 37 gradoj? La korpo ne povas tutsimple liberigi sin de la superflua varmo. Tio funkcias nur per ŝvitado: Stirite de la nervosistemo la ŝvitaj glandoj produktas likvaĵon kiu vaporiziĝas ĉe la surfaco de la haŭto - kio estas malvarmiga. "Se oni tamen forviŝas la ŝvitaĵon tuj per mantuko, tiam tio ne funkcias pri la vaporiziĝo kaj la malvarmiĝo", klarigas la biometeorologo.

En progresinta aĝo la metabolo ne plu estas tiel aktiva. Pro tio maljunaj homoj sentas varmon plej ofte nur pli malfrue ol junaj homoj, diras la sciencisto. Samtempe maljunuloj ne plu kapablas tiel forte ŝviti.

Kaj ĉu oni principe povas kvazaŭ per trejnado iam trovi akcepteblaj temperaturojn kiujn oni individue sentas kiel malagrablaj - pri tio la biometeorologo ne estas certa. Oni povas tamen iomete alkitimiĝi. Tio funkcias bone ĉe temperaturoj de la akvo. "Tie oni ja sentas diferencojn de unu aŭ du gradoj. Sed tion oni povas elteni." Kaj fine: Sonas kiel banalaĵo, sed ĝi povas principe helpi: Se oni estas agordita pri tio ke io ne havas la kutiman (bonfartigan) temperaturon.

Eo	Fr
procentoj da homoj	da pour quantité
aldoniĝi (ntr) = iĝi aldonita	?
demandi* ≠ peti*	interroger ≠ demander (objet, renseignement...)
sanstato	état de santé
trejniteco => kompetenteco ?	compétence ?
aparte, aparte de	spécialement, à l'écart de
efiki* (ntr)	agir
mastrumado	administration (gestion)
taksi* (tr)	évaluer
bonfartiga	qui fait du bien
hejtiĝi (ntr)	monter en température
stiri* (tr)	piloter
ŝvitaĵo / ŝvito	sueur
elteni (tr)	endurer

Statistiko – Miŝel

Eo	Fr
statistikaĵo	statistique (le résultat)
kvoto*	part, quota
kvanto*	quantité
procento – centprocente	pourcent, pourcentage – à 100 %
donitaĵo	donnée
eco	caractère
muestro*	échantillon
ofto, frekvenco*	fréquence
amplekso*	taille, étendue
averaĝo*	moyenne
mezvaloro	valeur moyenne
aleatora*	aléatoire
hazardo*	hasard
probablo	probabilité
operacio* : adicii* (tr), subtrahi* (tr), multipliki* (tr), dividi* (tr)	<i>dek plus du estas , dek minus du estas , dekoble du estas (aŭ dek multiplikite per du estas), dek dividite per du estas (aŭ dek sur du estas)</i>
proporcio*	proportion

Sano (saneco) – Anjes

Eo	Fr
sano	0
bonfarto, bonfarta, bonfartigi	0
sin senti bone / malbone	0
sento	sensation
suferi (tr), pro io, de io	souffrir de quelque chose
malsano, malsaniĝi (ntr)	maladie, tomber malade
atakita de mara malsano	atteint du mal de mer
soifo, soifi* (x)	la soif, avoir soif
sunfrapo, varmofrapo	coup de soleil, coup de chaleur
varmregulado / termomastrumado	thermorégulation
ŝvito*, ŝviti (ntr), ŝvitado	la sueur, transpirer, la transpiration
ŝvitoglando	glande sudoripare
sekrecii (tr)	secréter
produkti (tr)	produire
haŭto	peau
haro	poil, cheveu
pulso*, pulsi	Pouls, pulser
sangopremo, sangofluo	pression sanguine, flux sanguin
febroy, febrj (ntr)	fièvre, être fiévreux
febroy de 39 gradoj	39 de fièvre
la febrj falas	la fièvre tombe
spiri (ntr)	respirer
tremi (ntr)	trembler
sveni (ntr), sveno	s'évanouir, évanouissement, syncope
komato	coma
la komato trafis lin	il est tombé dans le coma
malesto de sentokapablo	absence de connaissance
rezisti al	résister à
rimedo / kontraŭrimedo	remède / moyen de lutte
kuraci*(tr), flegi*(tr)	soigner, donner des soins
korpa trejnado	exercices physiques
trejniteco	qualité acquise par l'entraînement
sobreco	sobriété

Meteorologio – Bob

Eo	Fr
vetero*, misvetero, perturbo*	temps, intempérie, perturbation
biometeorologo	bio-météorologue
biometeorologio	bio-météorologie
humida*	humide
aerpremo	pression atmosphérique
malalta aerpremo	dépression
anticiklono	anticyclone
ĉielarko	arc-en-ciel
atmosfera*	atmosphère
pluvo*, hajlo*, pluvoverŝo, roso*	pluie, grêle, averse, rosée
vento*, direkto*	vent, direction
neĝo*	neige
frosto*, prujno*	gel, givre
glatiso	(plaque de) verglas
nubo*, nebulo*, akvovaporo	nuage, brouillard, vapeur d'eau
suno*, sunfrapo, varmego, senpluveco	soleil, insolation, canicule, sécheresse
Meteorologio* (meteo*), (meteologio), klimato*	météo, climat
meteologiisto, meteoro*	météorologiste, météore
ŝtormo*, ciklono*, tajfuno*, tornado*	tempête, cyclone, typhon, tornade
temperaturo*, termometro, celsiaj / centumaj gradoj	température, thermomètre, degrés Celsius
fulmo*, tondro, fulmotondro	foudre (éclair), tonnerre, orage
superakvo (inundo)	inondation
sezono* (printempo*, somero*, aŭtuno*, vintro*)	saisons...
monato* (januaro*, februaro*, marto*, aprilo*,	mois...
majo*, junio*, julio*, aŭgusto*, septembro*,	
oktobro*, novembro*, decembro*)	